KPRM
RPW/21930/2026 P

, 20.03.2026 r.

Zgłaszający opinię:

Adresat:

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
ul. Wiejska 4/6, 00-902 Warszawa

PETYCJA

w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej nowelizacji Kodeksu spółek handlowych oraz Kodeksu cywilnego w zakresie ochrony wierzycieli przed nadużyciami przy pożyczkach wspólników w warunkach kryzysu spółki.

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz.U. z 2018 r. poz. 870), niniejszym składam petycję o zmianę przepisów ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz ustawy – Kodeks cywilny, mającą na celu wprowadzenie mechanizmu **podporządkowania (subordynacji) wierzytelności wspólników** oraz ograniczenia skuteczności ich zabezpieczeń rzeczowych w okresie niewypłacalności spółki.

Uzasadnienie i analiza porównawcza

Niniejszy projekt powstał w oparciu o szczegółową analizę rozwiązań funkcjonujących w systemie prawnym Republiki Włoskiej, w szczególności przepisów **włoskiego Kodeksu cywilnego (art. 2467 i 2497-quinquies Codice Civile)** oraz nowego **Kodeksu kryzysu i niewypłacalności przedsiębiorstw (Codice della crisi d'impresa e dell'insolvenza – CCII)**, który wszedł w życie w lipcu 2022 r.

Włoski ustawodawca słusznie uznał, że finansowanie spółki przez wspólnika w drodze pożyczki w sytuacji, gdy spółka wykazuje ujemny kapitał własny lub znajduje się w stanie zagrożenia niewypłacalnością, jest w istocie **zastępczym wkładem kapitałowym (quasi-equity)**. W polskim systemie prawnym brakuje symetrycznych rozwiązań, co prowadzi do patologii polegających na tym, że:

1. Wspólnicy, mając pełną wiedzę o kryzysie spółki, zamiast dokapitalizowania, udzielają pożyczek, które następnie spłacają priorytetowo przed wierzycielami zewnętrznymi.
2. Wspólnicy uzyskują nakazy zapłaty przeciwko własnym spółkom i ustanawiają **hipoteki przymusowe**, wyprzedzając w kolejce do zaspokojenia kontrahentów, pracowników i Skarb Państwa.

Kluczowe założenia proponowanych zmian (Model Włoski):

1. **Zasada Podporządkowania:** Wprowadzenie przepisu, zgodnie z którym pożyczki wspólników udzielone w warunkach kryzysu są zaspokajane dopiero po zaspokojeniu wszystkich innych wierzycieli (postponowanie wierzytelności).
2. **Ograniczenie zabezpieczeń:** Uznanie za bezskuteczne (z mocy prawa lub w drodze domniemania) hipotek przymusowych i innych zabezpieczeń rzeczowych ustanowionych na rzecz wspólników w okresie 6-12 miesięcy przed ogłoszeniem upadłości.
3. **Obowiązek zwrotu:** Wprowadzenie rocznego terminu „okresu podejrzanego", w którym spłaty pożyczek dokonane na rzecz wspólników podlegają obowiązkowemu zwrotowi do masy upadłości.

Postulat zmian ustawodawczych:

W załączeniu przedkładam propozycję konkretnych zapisów ustawowych (Art. 14^1 KSH oraz Art. 533^1 KC), które implementują powyższe założenia. Wprowadzenie tych zmian zwiększy bezpieczeństwo obrotu gospodarczego w Polsce i uniemożliwi przerzucanie ryzyka biznesowego ze wspólników na ich kontrahentów.

ZAŁĄCZNIK - PROJEKT USTAWY

o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz ustawy – Kodeks cywilny

Art. 1. W ustawie z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 18 z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1. Po art. 14 dodaje się **art. 14[1]** w brzmieniu:

„**Art. 14[1]. § 1.** Zwrot pożyczki lub innej czynności prawnej o skutku równoważnym pożyczce, dokonanej przez wspólnika na rzecz spółki kapitałowej w warunkach, w których – biorąc pod uwagę sytuację finansową spółki – zasadne i konieczne byłoby podwyższenie kapitału zakładowego, a nie zaciąganie długu, ulega podporządkowaniu zaspokojeniu wszystkich innych wierzycieli spółki.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do odsetek oraz innych kosztów związanych z taką pożyczką.

§ 3. Jeżeli zwrot pożyczki, o której mowa w § 1, nastąpił w roku poprzedzającym ogłoszenie upadłości spółki lub otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego, wspólnik jest obowiązany do zwrotu otrzymanej kwoty do masy upadłości lub masy układowej."

2. W art. 189 dodaje się **§ 3** w brzmieniu:

„**§ 3.** Za nienależną wypłatę uznaje się także spłatę pożyczki wspólnika wraz z odsetkami, jeżeli w chwili wypłaty kapitał własny spółki był ujemny lub wypłata ta doprowadziłaby do powstania ujemnego kapitału własnego."

Art. 2. W ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1610 z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1. Po art. 533 dodaje się **art. 533[1]** w brzmieniu:

„**Art. 533[1]. § 1.** Ustanowienie hipoteki, zastawu lub innego zabezpieczenia rzeczowego na majątku dłużnika w celu zabezpieczenia wierzytelności wspólnika z tytułu pożyczki udzielonej spółce w stanie zagrożenia niewypłacalnością, jest bezskuteczne z mocy prawa względem masy upadłości lub innych wierzycieli w postępowaniu egzekucyjnym.

§ 2. Domniemywa się, że hipoteka przymusowa ustanowiona na rzecz wspólnika na 6 miesięcy przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, służy obejściu przepisów o podporządkowaniu wierzytelności wspólników."

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2025 r.

Uzasadnienie (do petycji)

1. **Cel regulacji:** Wprowadzenie mechanizmu „pożyczek podporządkowanych" wzorowanego na prawie włoskim. Obecnie w Polsce wspólnicy często finansują spółki pożyczkami zamiast kapitałem, a w obliczu upadłości zabezpieczają je hipotekami przymusowymi, co pozwala im odzyskać środki przed uczciwymi kontrahentami i pracownikami.

2. **Konieczność zmian:** Proponowane przepisy uniemożliwiają wspólnikom ucieczkę z majątkiem w sytuacjach, gdy spółka ma ujemne kapitały. Wzorowanie się na art. 2467 włoskiego KC pozwala na zrównanie pożyczki udzielonej „w kryzysie" z wkładem do kapitału (tzw. *quasi-equity*).

3. **Hipoteki przymusowe:** Projekt likwiduje patologię, w której wspólnik – mając pełną wiedzę o złym stanie firmy – uzyskuje nakaz zapłaty przeciwko własnej spółce i wpisuje hipotekę, wyprzedzając w kolejce do zaspokojenia innych wierzycieli.

4. **Zgodność z trendami UE:** Zmiana wpisuje się w unijne standardy zapobiegania nadużyciom w prawie korporacyjnym i zwiększa bezpieczeństwo obrotu gospodarczego.

ZAŁĄCZNIK: PROJEKT ZMIAN USTAWOWYCH

Art. 1. KSH (Nowy art. 14[1]):

§ 1. Zwrot pożyczki udzielonej spółce kapitałowej przez wspólnika w sytuacji, gdy sytuacja finansowa spółki wskazywała na konieczność dokapitalizowania, ulega podporządkowaniu zaspokojeniu innych wierzycieli.

§ 2. Jeżeli zwrot nastąpił w roku poprzedzającym upadłość, wspólnik zwraca kwotę do masy upadłości.

Art. 2. KC (Nowy art. 533[1]):

§ 1. Hipoteka przymusowa lub zastaw na majątku spółki zabezpieczający pożyczkę wspólnika, ustanowione w stanie zagrożenia niewypłacalnością, są bezskuteczne względem masy upadłości.

ZAŁĄCZNIK: NOTATKA EKSPERCKA

Dotyczy: Niewystarczalności obecnych instrumentów ochrony wierzycieli (art. 299 KSH, skarga pauliańska) w starciu z nadużyciami wspólników.

Obecny stan prawny w Polsce nie zapewnia realnej ochrony kontrahentom spółek kapitałowych w sytuacjach, gdy wspólnicy (często będący jednocześnie członkami zarządu lub osobami faktycznie zarządzającymi) wykorzystują mechanizm pożyczek wspólniczych do drenażu majątku. Poniższa analiza wskazuje, dlaczego standardowe środki prawne zawodzą:

1. Nieskuteczność art. 299 KSH wobec zabezpieczeń rzeczowych

Art. 299 KSH pozwala na pociągnięcie członków zarządu do odpowiedzialności osobistej, ale:

- **Hipoteka jest „pierwsza":** Nawet jeśli wierzyciel uzyska wyrok przeciwko członkowi zarządu, majątek spółki jest już często „wyczyszczony" przez hipotekę przymusową ustanowioną na rzecz wspólnika. Wspólnik jako wierzyciel hipoteczny korzysta z pierwszeństwa zaspokojenia z nieruchomości, co czyni egzekucję z majątku spółki przez osoby trzecie bezskuteczną.
- **Problemy dowodowe:** Wierzyciel musi udowodnić szkodę i brak złożenia wniosku o upadłość w terminie, co w procesach trwa latami, podczas gdy wspólnik-pożyczkodawca może w tym czasie legalnie spieniężyć majątek spółki.

2. Ułomność skargi pauliańskiej (art. 527 KC i nast.)

Skarga pauliańska jest w tych przypadkach narzędziem defensywnym, a nie systemowym:

- **Ciężar dowodu:** To wierzyciel musi udowodnić „świadomość pokrzywdzenia wierzycieli" przez dłużnika (spółkę) oraz wiedzę wspólnika o tym fakcie.
- **Hipoteka przymusowa:** Trudno jest zaskarżyć hipotekę przymusową wpisaną na podstawie prawomocnego nakazu zapłaty, który wspólnik uzyskał przeciwko własnej spółce (często w procesie, w którym spółka celowo nie wniosła sprzeciwu).

3. Przewaga modelu włoskiego (Subordynacja vs. Odpowiedzialność)

Włoskie prawo (art. 2467 *Codice Civile*) nie opiera się na udowadnianiu winy czy złej woli, lecz na **obiektywnym stanie finansowym spółki**:

- **Automatyzm:** Jeśli w momencie udzielenia pożyczki kapitał własny był ujemny lub rażąco niski, pożyczka **z mocy prawa** staje się długiem podporządkowanym. Nie trzeba wytaczać osobnych procesów o uznanie czynności za bezskuteczną.

- **Pojęcie „Quasi-kapitału":** Włochy uznają, że wspólnik nie może być jednocześnie „kapitałodawcą" czerpiącym zyski i „wierzycielem" konkurującym z kontrahentami. Jeśli spółka potrzebuje pieniędzy, wspólnik powinien podwyższyć kapitał (ryzyko właścicielskie), a nie udzielać pożyczki (bezpieczeństwo wierzyciela).

4. Rekomendacja

Wprowadzenie proponowanych zmian w KSH i KC wypełni lukę, której nie zapełnia prawo upadłościowe. Pozwoli to na automatyczne przesunięcie wspólników na koniec kolejki do wypłat w procesie likwidacji lub egzekucji, co radykalnie ukróci proceder „bezpiecznego upadania" spółek przy jednoczesnym zachowaniu majątku w rękach ich właścicieli pod pozorem spłaty pożyczek.

TABELA PORÓWNAWCZA: Ochrona wierzycieli przed nadużyciami wspólników

Analiza rozwiązań polskich (KSH/KC) vs. model włoski (Codice Civile / CCII)

Cecha / Mechanizm	Obecny stan prawny w Polsce	Model Włoski (Proponowany)	Skutek dla wierzycieli (MŚP/Skarb Państwa)
Status pożyczki wspólnika w kryzysie	Traktowana jak zwykły dług (zaspokajany na równi z kontrahentami).	**Podporządkowanie (Subordynacja)** – spłata dopiero po wszystkich innych wierzycielach.	Wspólnik nie „podkrada" masy upadłościowej zwykłym dostawcom.
Definicja "Pożyczki w kryzysie"	Brak precyzyjnej definicji w KSH.	Obiektywny test: pożyczka udzielona, gdy kapitał był ujemny lub rażąco niski.	Brak uznaniowości sądu – automatyzm ochrony.
Hipoteka przymusowa wspólnika	Skuteczna i daje pierwszeństwo przed innymi wierzycielami.	**Domniemanie bezskuteczności**, jeśli wpisana w "okresie podejrzanym" (6 m-cy).	Majątek trwały (nieruchomości) zostaje w masie dla wszystkich wierzycieli.
Zwrot pobranych spłat	Trudna procedura (skarga pauliańska) – trzeba udowodnić złą wolę.	**Obowiązkowy zwrot** każdej spłaty dokonanej w roku poprzedzającym upadłość.	Łatwiejsze odzyskanie pieniędzy „wyciągniętych" ze spółki tuż przed jej końcem.
Traktowanie odsetek	Naliczone odsetki powiększają zadłużenie wobec wspólnika.	Odsetki dzielą los należności głównej – są podporządkowane.	Mniejszy dług „wewnętrzny" spółki, więcej środków dla otoczenia biznesowego.

Dlaczego to musi trafić do UD260? (Komentarz do tabeli)

Wdrożenie projektu **UD260** bez powyższych zmian będzie przypominać „remont silnika przy dziurawym baku". Możemy usprawniać procedury sądowe (Krajowy Rejestr Zadłużonych), ale jeśli **wspólnik-pożyczkodawca** nadal będzie mógł legalnie „ubezpieczyć" swój kapitał hipoteką przymusową przed otwarciem postępowania, to dla wierzycieli zewnętrznych (dostawców, podwykonawców) w masie upadłości i tak nic nie zostanie.

Wprowadzenie **zasady subordynacji** wzorem włoskim wymusi na właścicielach realne dokapitalizowanie spółek (zwiększenie kapitału zakładowego), co jest fundamentem zdrowej gospodarki.